

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE “CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Vasile POPA

Alexandra SARCINSCHI

**PERSPECTIVE ÎN EVOLUȚIA
ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE
DE SECURITATE**

Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”
București, 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPA, VASILE

**Perspective în evoluția organizațiilor internaționale
de securitate** / Vasile Popa, Alexandra Sarcinschi. –
București : Editura Universității Naționale de Apărare
„Carol I”, 2007

ISBN 978-973-663-556-5

I. Sarcinschi, Alexandra

327.51

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- *Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS*
- *Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor*

ISBN 978-973-663-556-5

CUPRINS

Argument	5
Capitolul 1 - Organizațiile internaționale de securitate.	
Succintă abordare a trecutului și prezentului	7
1.1. Statutul și rolul organizațiilor internaționale de securitate în sistemul mondial.....	7
1.1.1. Apariția organizațiilor internaționale.	
Definire și tipologie.....	8
1.1.2. Organizațiile internaționale de securitate.	
Statutul și rolul acestora în sistemul mondial.....	14
1.2. Determinarea științifică a celor mai importante organizații internaționale de securitate.....	18
1.3. Principalele organizații internaționale de securitate: rațiuni pentru creare, activitate trecută și prezentă.....	22
1.3.1. Organizația Națiunilor Unite (ONU).....	22
1.3.2. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).....	24
1.3.3. Uniunea Europeană (UE).....	25
1.3.4. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE).....	27
Capitolul 2 - Viitorul organizațiilor internaționale de securitate	29
2.1. ONU.....	29
2.2. NATO.....	32
2.3. UE.....	34
2.4. OSCE.....	38
2.5. Organizații internaționale de securitate de importanță secundară.....	40
2.5.1. Comunitatea Statelor Independente (CSI).....	41
2.5.2. GUAM.....	42
2.5.3. Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (OCS).....	43
2.5.4. Asociația Națiunilor Sud-Est Asiatice (ASEAN).....	44
Concluzii și propuneri	46

Prospects on the Evolution of the International Security Organizations

Summary

International security organizations. Succinct considerations on their past and present * *International security organizations' status and role in the global system* * *Scientific recognition of the most important international security organizations* * *The most important international security organizations: reasons for establishment, past and present activity* • The future of international security organizations * *UN* * *NATO* * *EU* * *OSCE* * *Less important international security organizations (CIS, GUAM, SCO, ASEAN)* • Conclusions and proposals

Abstract

The study of the international organizations as units of analysis offers a novel perspective on the security environment. It broadens the researching sphere and confers new dimensions to phenomena such as globalization and terrorism. Still, the study of this type of issues often lacks the scientific methodology. Therefore, this paper identifies the most important international organizations in restoring and preserving security based on scientific methods and instruments. Also, the paper examines their prospects and concludes that if the requirement of efficient adjustment to the changing characteristics of security environment is accomplished, in the following period of time, the status of international security organization will be strengthened.

ARGUMENT

Organizațiile internaționale reprezintă elemente relativ noi ale sistemului mondial. Au luat naștere în timpul secolului XIX, au devenit importante în cursul următorului secol, iar după anul 1945, numărul lor a crescut semnificativ, în special la nivel regional și subregional. Fie că este vorba despre ONU, fie despre UE, organizațiile internaționale nu reprezintă nici o continuare cu alte mijloace a politicilor de forță tradiționale, după cum afirmă unii teoreticieni, parafrazându-l pe Clausewitz, nici expresia unui proces de evoluție la un nou nivel, acela al superstatului global sau regional. Organizațiile internaționale permit statelor să abordeze împreună problemele comune, în cadrul unui proces decizional colectiv, chiar dacă unele dintre ele, de fapt, divid în loc să unifice. Cooperarea internațională multilaterală constituie fundamentul unui sistem mondial stabil. În prezent, în domeniul securității este resimțită o nevoie acută de o astfel de cooperare, dat fiind faptul că natura complexă a amenințărilor cu care ne confruntăm necesită o abordare coordonată și utilizarea unor resurse, ce cu greu pot fi puse la dispoziție de către un singur guvern. Din aceste motive, problematica organizațiilor internaționale de securitate trebuie să reprezinte unul dintre punctele centrale ale dezbaterilor ce se desfășoară în comunitatea internațională. Totuși, a face o diferențiere clară între organizațiile internaționale de securitate și cele de alt tip este o sarcină dificilă, întrucât însăși definirea domeniului securității ridică mari semne de întrebare.

De la apariția primelor forme de organizații internaționale, modificările caracteristicilor mediului de securitate au determinat și transformarea acestora, în special în cazul celor care activează în domeniul securității. Perioada sfârșitului de secol XX și începutului de secol XXI a influențat și a modificat considerabil profilul organizațiilor internaționale de securitate, atât din punct de vedere al adaptării strategiilor la provocările mediului de securitate (NATO, UE, ONU, OSCE etc.), cât și al sporirii numărului de membri (NATO și UE). În lupta împotriva terorismului internațional, organizații precum Uniunea Europeană, Organizația Națiunilor Unite sau Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa nu s-au rezumat doar la elaborarea unor documente, ci au analizat și au

implementat modalități de cooperare în lupta împotriva terorismului internațional, în timp ce altele (CSI, GUAM, CENCOOP, SEECIP etc.) nu și-au mai făcut auzită vocea pe scena internațională cu aceeași forță ca în anii precedenți.

Totuși, multe dintre organizațiile create în scopul guvernării naționale și internaționale, precum ONU, au acum 30-60 de ani vechime, astfel că, intrând în noul mileniu, ne putem întreba cât de eficiente sunt acestea, într-o lume din ce în ce mai globalizată.

Inițierea reformei organizaționale la nivel internațional reprezintă o necesitate stringentă, determinată de schimbările intervenite în mediul de securitate. Relațiile de dialog și de complementaritate dintre acești actori ar trebui să urmărească stabilirea și menținerea sprijinului comun pentru contracararea pericolelor și amenințărilor la adresa securității. În această privință, există mutații importante, evenimentele din ultimii ani aducând în prim-plan problema „coalițiilor ale voinței” vs. organizațiile internaționale, ca răspuns la noile tipuri de pericole și amenințări la adresa securității. Se demonstrează astfel că soluția potrivită pentru rezolvarea conflictelor și menținerea păcii este determinată de circumstanțele în care acestea se desfășoară.

Cu toate că principalele instituții și organizații internaționale de securitate trec printr-o perioadă caracterizată de nevoia de restructurare, importanța existenței și activității lor pentru stabilitatea și securitatea lumii nu a scăzut. Putem afirma că, dacă va fi îndeplinită condiția adaptării eficiente la caracteristicile mediului de securitate – ceea ce presupune crearea unor noi doctrine, metode și instrumente de luptă împotriva pericolelor și amenințărilor la adresa securității naționale, zonale, regionale și globale –, în perioada următoare, statutul și rolul instituțiilor și organizațiilor internaționale se va consolida.

Însă, în studiul tuturor acestor aspecte, lipsește adesea metoda științifică. Analizii se întrec în a face predicții, ce se îndeplinesc sau nu, dar cercetarea științifică reală a domeniului reprezintă o „rara avis”. Din asemenea motive, scopul studiului de față este, pe de o parte, de a identifica, cu ajutorul metodelor și instrumentelor științifice, organizațiile internaționale cu rol decisiv în restabilirea și conservarea securității, iar pe de altă parte, de a analiza perspectivele pe care evoluția acestora le are.

Capitolul 1

ORGANIZAȚIILE INTERNAȚIONALE DE SECURITATE. SUCCINTĂ ABORDARE A TRECUTULUI ȘI PREZENTULUI

Studiul organizațiilor internaționale, ca unități de analiză, furnizează o altfel de perspectivă asupra mediului de securitate, lărgind sfera de cercetare și conferind noi dimensiuni unor fenomene, precum globalizarea sau terorismul. Ele au devenit un element important al sistemului internațional, în special după cel de-al Doilea Război Mondial, când numărul lor a început să crească semnificativ. Astfel, activitatea acestor organizații este diversă, iar analiza tuturor – complexă, dacă nu chiar dificilă, deoarece numărul lor mare implică și existența unor tipologii variate.

1.1. Statutul și rolul organizațiilor internaționale de securitate în sistemul mondial

Organizațiile internaționale reprezintă cele mai importante forțe în coordonarea acțiunilor și cooperare în domenii precum cel politic, economic, social, militar sau cultural. Exceptând statele-națiune, ce stau la baza sistemului mondial, organizațiile internaționale constituie cei mai însemnați participanți în cadrul acestuia. Creșterea numărului organizațiilor internaționale a fost favorizată de sporirea rețelelor politice, economice și financiare de state-națiune, în special în perioada de început a Europei moderne. Diviziunea sistemului internațional din anii 1910 și 1930 și distrugerile cauzate de cele două războaie mondiale au convins comunitatea internațională de necesitatea stabilirii unei noi ordini universale bazate pe cooperare. Pilonii acesteia au fost construiți prin Carta Atlantică, din anul 1941, conferințele de la Dumbarton Oaks și Bretton Woods (1944) și, cel mai important, prin crearea Națiunilor Unite (1945).

Războiul Rece a întrerupt visul noii ordini mondiale prin cooperare, urmând peste patru decenii de diviziune bipolară. Totuși, începând cu anii '70, s-a înregistrat o revigorare a multilateralismului, sub forma procesului de la Helsinki (1975), despre care se afirmă că a contribuit la dezintegrarea Cortinei de Fier. Ulterior acestui moment, organizațiile internaționale și-au recăpătat

rolul de forumuri de consultare, mediere și arbitraj, simultan cu dezvoltarea unei lumi mult mai fragmentate din punct de vedere politic și cultural, caracterizate atât de cursa pentru înarmare, cât și de accentuarea globalizării. Sfârșitul conflictului Est – Vest și realinierea graduală a Europei Estice la cea Occidentală au condus la formarea unor noi organizații și instituții internaționale.

1.1.1. Apariția organizațiilor internaționale. Definiție și tipologie

Termenul de „organizații internaționale” a intrat relativ recent atât în limbajul comun, cât și în cel științific. În ultima parte a secolului XIX, în literatura de specialitate erau folosite adesea concepte precum „sindicatul public internațional”, „biroul internațional” sau „comisia internațională”. Sintagma „organizații internaționale” a fost, probabil, introdusă în jurul anului 1867, în discursul științific al juristului scoțian James Lorimer, iar 13 ani mai târziu, publicistul german Constantin Frantz afirma că federalismul reprezintă principiul de existență al organizațiilor internaționale. Consacrarea definitivă a termenului este datorată lucrării lui Walter Schücking „Organizațiile lumii”, publicată în anul 1908, și a ghidului „Uniunile internaționale publice” al lui Paul S. Reinsch, din 1911¹.

Convenția Ligii Națiunilor², semnată în anul 1924, recunoaște indirect existența organizațiilor internaționale în Art.23, care sugerează crearea unor organizații internaționale specializate, pentru promovarea cooperării internaționale. Mai mult, Art.24 folosește concepte precum „birou internațional” sau „comisie internațională” pentru organizațiile existente la acel moment, subliniind astfel, voluntar sau nu, importanța creării unor noi organizații internaționale. Ambele articole definesc vocația de organizație universală a Ligii Națiunilor.

Mai târziu, după cel de-al Doilea Război Mondial, în Preambulul Cartei Națiunilor Unite, este recunoscută existența unei organizații

¹ RITTBERGER, Volker și BERNHARD Zangl, *International Organizations. Polity, Politics and Policies*, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2006, p. 5.

² *The Covenant of the League of Nations*, 1924, <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/leaguecov.htm#art23>.

internaționale propriu-zise: semnatarii „stabilesc în acest fel o organizație internațională numită Națiunile Unite”³.

Începând cu această perioadă de cristalizare conceptuală, au fost dezvoltate trei principale curente ce definesc rolul organizațiilor internaționale ca instrumente, ca arene și, în fine, ca actori. Adesea, organizațiile internaționale sunt văzute ca instrumente prin care statele își urmăresc propriile interese, iar procesul decizional reflectă, în primul rând, interesele celor mai puternici membri. Ca arenă, organizațiile internaționale sunt similare unui „loc de joacă”⁴, și nu unui instrument al politicii statale, iar ca instituții, sunt forme ale unei diplomații de conferință, unde statele pot face schimb de informații, pot condamna sau justifica anumite acțiuni și își pot coordona strategiile politice naționale. Spre deosebire de precedentele două abordări, cea de-a treia nu mai privește statele membre ca principali actori implicați, ci consideră că statele au delegat propria suveranitate, astfel încât organizația internațională respectivă dobândește caracteristicile unui actor colectiv, deciziile fiind luate, în cadrul sau prin intermediul organizațiilor internaționale, de către o colectivitate de state.

Indiferent de abordarea la care subscriem, problema definirii organizațiilor internaționale se pune în funcție de domeniul în care acestea activează. Într-un cadru larg, se poate afirma că o organizație internațională, ca subiect al unui acord internațional ce o creează, pe de o parte, are statut de persoană juridică, cu capacitatea de a poseda, dobândi sau transfera proprietate, de a încheia contracte, de a participa la acorduri internaționale cu state sau alte organizații internaționale și de a urmări scopuri specifice prin mijloace legale, și, pe de altă parte, are drepturi și responsabilități create prin legislația internațională sau acordul respectiv⁵.

Tipologizarea organizațiilor internaționale este, însă, mai complexă. În „Anuarul organizațiilor internaționale”⁶, în funcție de

³ *The Charter of the United Nations*, 1945, <http://www.un.org/aboutun/charter>.

⁴ Apud RITTBERGER, Volker și Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, p. 6.

⁵ Vezi http://www.law.columbia.edu/library/Research_Guides/internat_law.

⁶ „Yearbook of International Organizations” („Anuarul organizațiilor internaționale”) este un periodic realizat de către Uniunea Asociațiilor Internaționale. Cea de-a 42-a ediție, 2005-2006, reflectă dinamica scenei internaționale, incluzând cele mai importante organizații ce activează în peste 300 de țări și teritorii. Vezi: <http://www.uia.org>

forma de organizare, sunt sintetizate 15 categorii de astfel de organizații, dintre care 13 considerăm că sunt relevante⁷:

1. federații de organizații internaționale – toate organizațiile internaționale, interguvernamentale sau nonguvernamentale, care grupează cel puțin alte trei organisme internaționale nonregionale, ca membri deplini;

2. organizații cu participare universală – organizații internaționale nonprofit, interguvernamentale sau nonguvernamentale, cu membri din toate zonele geografice, cu management și control politic;

3. organizații cu participare intercontinentală – toate organizațiile internaționale nonprofit, interguvernamentale sau nonguvernamentale ai căror membri și ale căror preocupări depășesc o regiune anume, deși nu oferă motive suficiente pentru a fi incluse în categoria anterioară;

4. organizații cu participare regională - toate organizațiile internaționale nonprofit, interguvernamentale sau nonguvernamentale, ai căror membri și ale căror preocupări sunt restrânse la o anumită regiune;

5. organizații ce emană din persoane, locuri, obiecte de proprietate sau alte organisme – orice organism internațional nonprofit, interguvernamental sau nonguvernamental, ce poate fi considerat o emanație a unei anumite organizații, loc, persoană sau obiect de proprietate. Asemenea organisme nu presupun o participare formală;

6. organizații ce au o formă specială, inclusiv fundațiile și fondurile de încredere – toate organizațiile internaționale, interguvernamentale sau nonguvernamentale, ale căror caracteristici ridică întrebări asupra includerii lor în categoriile precedente: bănci, institute de instruire, biblioteci, laboratoare etc.;

7. organizații naționale cu orientare internațională – organizații naționale cu forme variate de activitate internațională sau cu preocupări precum: cercetare, pace, dezvoltare sau ajutor;

⁷ Cele două categorii pe care am convenit să le excludem din analiză se referă la *organizațiile naționale*, care, dacă nu au orientare internațională, nu sunt parte a organizațiilor internaționale, chiar dacă sunt incluse în categoria *organizații naționale cu orientare internațională*, și *organisme inactive sau neconfirmate*, ce dublează categoriile *organizații internaționale inactive sau desființate* și *organisme recent apărute, dar neconfirmate încă*.

8. organizații internaționale inactive sau desființate – organizațiile internaționale nonprofit, interguvernamentale sau nonguvernamentale, care au fost desființate, sunt inactive în momentul respectiv sau sunt în stare latentă;

9. organisme recent apărute, dar neconfirmate încă – organizații internaționale a căror creare a fost recent raportată sau propusă, dar despre care nu există alte informații;

10. organisme subsidiare și interne aparținând altor organisme interne – unități independente în cadrul unor organizații internaționale complexe;

11. ordine religioase, fraternități și institute seculare – ordine sau congregații religioase, militare și fraternal, organisme similare bazate pe leadership charismatic sau devotat unui set de practici religioase;

12. serii de conferințe autonome (fără secretariat) – serii de conferințe internaționale, cu un nume distinct și periodicitate, care nu constituie responsabilitatea nici unei organizații permanente;

13. tratate și acorduri multilaterale – tratate, convenții, pacte, protocoale sau acorduri multilaterale semnate de trei sau mai multe părți, exceptându-le pe acelea care privesc o anumită țară, un eveniment specific sau crearea unei organizații interguvernamentale.

Primele șapte tipuri de organizații sunt considerate a fi *organizații internaționale convenționale*, ce, la rândul lor, pot fi *interguvernamentale* sau *nonguvernamentale*. Este vorba aici despre distincția dintre ONU și UE, pe de o parte, și Amnesty International și Greenpeace, pe de altă parte. La o primă vedere, diferențele dintre organizațiile interguvernamentale și cele nonguvernamentale, la nivel internațional, par a fi distincte: cele interguvernamentale au ca membri state, adesea reprezentate prin agenți guvernamentali, în timp ce cele nonguvernamentale sunt formate din actori nonguvernamentali. Totuși, în cazul unor organizații precum Organizația Internațională a Muncii, există ambiguități cauzate de membrii ce aparțin ambelor categorii mai-sus-menționate. Opinăm că această clasificare poate fi clarificată prin introducerea unui nou criteriu, anume natura actului de înființare al respectivei organizații. Pentru această distincție trebuie avută în vedere Rezoluția nr. 288 (X) a Consiliului Economic și Social al ONU, din 27 februarie 1950, în

care se afirmă că: „orice organizație internațională care nu este creată prin acord interguvernamental poate fi considerată organizație nonguvernamentală”⁸.

Celelalte șase tipuri de organizații internaționale sunt denumite de către specialiștii Uniunii Asociațiilor Internaționale *tipuri speciale*, întrucât încadrarea lor într-una dintre celelalte clase ridică probleme. Aceste organizații fie sunt inactive în momentul realizării studiului, fie și-au definit scopuri specifice care implică un anumit gen de participare, fie nu există informație suficientă despre existența lor.

Clasificarea organizațiilor internaționale poate fi făcută și *în funcție de obiectul de interes*, putând avea astfel următoarele domenii de acțiune:

- ajutor umanitar; schimb cultural; pace și dezarmare; sprijin pentru dezvoltare; drepturile omului; mediu⁹;

- securitate și pace; comerț și alte activități economice; bunăstare socială și drepturile omului¹⁰;

- cultură și recreere; educație și cercetare; sănătate; servicii sociale; mediu; dezvoltare și condiții de locuire; legislație și politici; filantropie și voluntariat; activități internaționale; religie; afaceri, asociații profesionale și sindicate; grupuri neclasificate¹¹.

Un alt tip de clasificare este cel propus de Volker Rittberger și Bernhard Zangl¹², în care este corelat criteriul *tip membri* cu cel al *competențelor* (Figura nr. 1). În ceea ce privește membrii, participarea poate fi universală sau restricționată pe criterii geografice, economice sau culturale. Introducând criteriul competențelor, unde avem de-a face cu o scală de la organizații comprehensive la cele cu sarcini precise și specifice, rezultă o matrice cu patru tipuri de organizații internaționale:

⁸ <http://www.un-documents.net/esc/res/arch1950/288.html>.

⁹ IRIYE, Akira, *Global Community. The Role of International Organizations in the Making of the Contemporary World*, Regents of the University of California, USA, 2002, p. 3.

¹⁰ JACOBSON, Harold, apud IRIYE, Akira, *op. cit.*, 2002, p. 4.

¹¹ SALAMAN, Lester M. și Helmut K. ANHEIER, apud IRIYE, Akira, *op. cit.*, 2002, p. 4.

¹² RITTBERGER, Volker și Bernhard ZANGL, *op. cit.*, 2006, pp. 10-12.

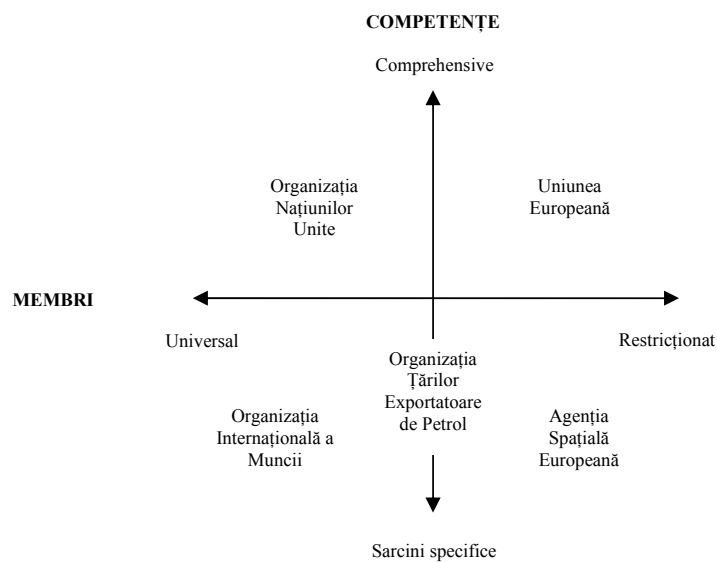

Figura nr. 1: Matricea Rittberger & Zangl¹³

Acestea constituie scheme de clasificare folositoare, întrucât ajută la filtrarea celor peste 55.000 de organizații internaționale identificate de către specialiștii Uniunii Asociațiilor Internaționale.

Opinăm că, dintre aceste organizații internaționale, cele de securitate se înscriu în special în sfera *gubernamentală*, mai precis în primele *tipuri convenționale* identificate de către aceștia:

- *federații de organizații și organizații cu participare universală*: ONU;
- *organizații cu participare intercontinentală*: NATO, OSCE (include și participanți de pe continentul nord-american) etc.;
- *organizații cu participare regională*: UE, GUAM, CSI etc.

1.1.2. Organizațiile internaționale de securitate. Statutul și rolul acestora în sistemul mondial

Organizațiile internaționale de securitate se disting de celelalte organizații prin aceea că își au originile în consensul statelor de a coopera în probleme de reducere a violenței și realizare a păcii și securității, prin folosirea unei largi game de acorduri și mecanisme. Sintetizând, putem afirma că există cel puțin patru seturi de sarcini pe care organizațiile internaționale de securitate le pot îndeplini:

1. promovarea dialogului de securitate și gestionarea crizelor ca sarcini de bază destinate stabilirii și/sau menținerii păcii;
2. crearea de sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce, destinate reducerii pericolelor ce decurg din activitățile militare, sau pe capacități comune pentru misiuni de pace;
3. promovarea standardelor democratice și respectarea drepturilor omului ca scopuri în sine;
4. promovarea securității prin mecanisme economice, întărind atât prosperitatea, cât și interdependența actorilor, și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Analiza statutului și rolului organizațiilor internaționale de securitate poate fi realizată din perspectiva durabilității și eficienței. Durabilitatea se referă la persistența peste timp a modelelor de comportament, ce reflectă conformarea rutinizată la regulile organizației, iar eficiența la comportamentul actorilor ghidați de regulile și normele acesteia. Aceste două criterii operaționalizează importanța instituțională a organizației, în fapt, fiind vorba, pe de o parte, despre capacitatea organizației de a rezista în fața provocărilor externe, iar pe de altă parte, despre gradul de respectare a regulilor și normelor de către membrii săi.

Din punctul de vedere al teoriei aplicate în analiza organizațiilor internaționale, realismul și neorealismul nu acordă importanță existenței organizațiilor internaționale de securitate, acestea fiind considerate doar modalități de camuflare a intereselor statelor sau forumuri necesare obținerii acordului asupra anumitor aspecte de securitate al statelor mai slabe. De asemenea, se consideră că organizațiile internaționale nu au nici o influență asupra comportamentului marilor puteri, acestea din urmă preferând acțiunea unilaterală. Din perspectiva neorealistă, există un singur tip

¹³ Ibidem, p. 11.

de organizație, anume *alianța*, fiind respins tocmai criteriul eficienței organizațiilor internaționale. În ceea ce privește criteriul durabilității, ambele curente îl consideră irelevant și, chiar dacă o astfel de organizație durează în timp, ea este privită ca fiind lipsită de conținut.

În sistemul internațional, organizațiile de securitate pot fi considerate *comunități de securitate*. Acest concept a fost dezvoltat în anul 1957 de către Karl Deutsch, care l-a definit drept un grup ce a devenit integrat, dobândind un simț al comunității însoțit de practici instituționale formale sau informale suficient de puternice pentru a asigura activitatea pașnică a membrilor grupului pe o perioadă de timp lungă¹⁴. Existența acestui tip de comunitate este caracterizată și prin următoarele caracteristici:

- inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți;
- existența unor valori politice compatibile;
- existența capacității guvernelor de a reacționa rapid și fără violență, cu mijloacele corespunzătoare, la problemele ce intervin în desfășurarea activității;
- existența unui comportament predictibil al tuturor membrilor;
- existența unor programe comune de instruire și schimb de personal, a acordurilor bi și multilaterale, a personalului multinațional în structurile de comandă etc.¹⁵

Deutsch a descris zona nord-atlantică drept o comunitate pluralistă de securitate, unde guvernele sunt distincte, păstrându-și independența legală. Totuși, acest concept este mai degrabă bazat pe valori, decât pe interese, iar valorile sunt transformate în norme, în reguli de comportament ce structurează acțiunea indivizilor și a instituțiilor. Deutsch se referea la două tipuri de comunități de securitate, care, ulterior, au evoluat în direcții diferite: Comunitatea Cărbunelui și a Oțelului și NATO. În prezent, NATO nu mai poate fi considerată o astfel de comunitate, întrucât a fost instrumentalizată conform anumitor interese. UE, care s-a dezvoltat din Comunitatea Cărbunelui și a Oțelului, a devenit o comunitate de securitate, în sensul că instituțiile sale includ anumite valori ce sunt

¹⁴ Apud EMMERSON, Donald K., *Security, Community, and Democracy in Southeast Asia*, Japanese Journal of Political Science nr. 6/2005, pp. 165-185, p. 170, http://iis-db.stanford.edu/pubs/20988/Emmerson_JJPS_2005.pdf.

¹⁵ Aceste elemente indică gradul de integrare al comunității de securitate, care, dacă este foarte ridicat, nu va mai permite statelor membre să dezvolte într-o perioadă scurtă de timp capacități militare separate.

transformate în norme care, la rândul lor, modelează preferințele actorilor. Aceasta reprezintă o mutație de la o relație bazată exclusiv pe mijloace și finalități la una de tipul legitimării sociale.

Chiar și ONU poate fi considerată o comunitate de securitate, Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948) stând la baza realizării scopurilor comune ale organizației, însă criteriul *inexistența planurilor militare ale unui membru față de ceilalți* nu este îndeplinit în prezent, întrucât atât SUA, cât și Afganistan și Irak sunt membri ai Națiunilor Unite.

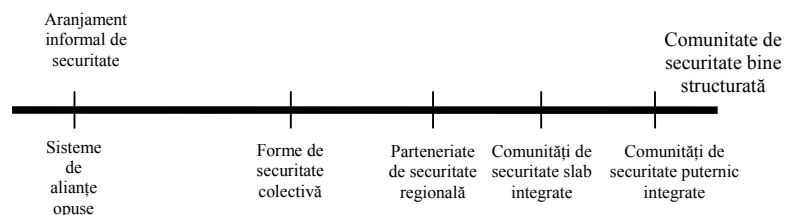
OSCE, situată printre cele mai active organizații internaționale de securitate, nu poate fi considerată, totuși, comunitate de securitate, întrucât nu întrunește condițiile stabilite de către Deutsch. Se presupune că o comunitate de securitate poate transforma radical comportamentul și interesele unui stat, printr-o relație reciprocă. Mai mult, instrumentele diplomatice folosite de OSCE au o influență limitată la un grup restrâns. Discursul organizației rămâne superficial, lipsindu-i formularea instituțională, iar retorica pare că ascunde interese materiale bine stabilite. Un exemplu concludent este cel al „Modelului de securitate” și al „Cartei pentru securitate europeană”. Ambele propuneri au aparținut Federației Ruse și au fost supuse unor dezbateri aprinse cu Occidentul vis-à-vis de viitorul structurii europene de securitate. Totuși, există voci care afirmă că OSCE ar putea deveni o astfel de comunitate prin integrarea modelului securității „comprehensive, indivizibile și cooperative” în sistemul normativ occidental. Rezultatul ar putea fi o comunitate de securitate construită social.

Se observă că între un aranjament informal de securitate și o comunitate de securitate bine structurată pot exista mai multe categorii de forme de cooperare, în funcție de gradul de integrare socială și instituțională al statelor membre: sistemele de alianțe opuse, de tipul celor existente în cursul Războiului Rece, formele de securitate colectivă, parteneriatul de securitate regională, comunitățile de securitate cu un grad slab de integrare și comunitățile de securitate puternic integrate. Această tipologizare îi aparține lui Fulvio Attina, care a plasat cele cinci categorii pe o linie continuă¹⁶,

¹⁶ ATTINA, Fulvio, *The Building of Security Partnership and the Security Culture Divide in the Mediterranean Region*, Working Paper, Institute of European Studies, 2004, p. 10.

denumită „linia aranjamentelor regionale de securitate” (Fig. 2).

Figura nr. 2: Linia aranjamentelor regionale de securitate, conform lui Fulvio Attina

În opinia noastră, această linie nu reprezintă un continuu, un proces de transformare precis direcționat, întrucât nu este neapărat necesar ca un aranjament în cadrul unui anumit grup de țări să se transforme astfel încât să poată fi mutat într-un punct sau altul al liniei lui Attina. Această transformare constituie o decizie politică a liderilor țărilor respective, nu o evoluție de la sine înțeleasă.

Așadar, în cadrul sistemului mondial, organizațiile internaționale de securitate sunt cele mai complexe forme de cooperare guvernamentală internațională, deoarece domeniul cărora acestea se adresează este unul polivalent. Securitatea nu înseamnă doar securitate militară, ci, dimpotrivă, planurile sale de manifestare includ atât sfera militară, cât și pe cea nonmilitară (politică, economică, socială, culturală, ecologică etc.), de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi. Fie că respectiva organizație internațională este explicit una de securitate, prin titulatura sa sau prin Carta de înființare (cum sunt, de exemplu, OSCE și NATO), fie că una dintre funcțiile sale este aceea de a asigura securitatea statelor membre și cetățenilor lor într-unul sau mai multe dintre domeniile vieții sociale (cum ar fi Uniunea Europeană), organizațiile internaționale de securitate par a deține cea mai mare pondere în sistemul mondial, din acest motiv fiind necesară pentru analiza de față o delimitare a celor mai importante.

1.2. Determinarea științifică a celor mai importante organizații internaționale de securitate

La nivel global, numărul total al organizațiilor internaționale poate atinge 60.000, cele de *tip special* fiind mai numeroase decât cele *convenționale* (Figura nr. 3) în funcție de criteriile amintite anterior.

Grup	Tip	Inter-guvernamental	Non-guvernamental	Total
Organizații internaționale convenționale	Federații de organizații internaționale	1	36	37
	Organizații cu participare universală	34	474	508
	Organizații cu participare intercontinentală	33	1.072	1.105
	Organizații cu participare regională	178	5.724	5.902
	Organizații ce emană din persoane, locuri, obiecte de proprietate sau alte organisme	882	2.700	3.582
	Organizații ce au o formă specială, inclusiv fundațiile și fondurile de încredere	727	4.124	4.851
	Organizații naționale cu orientare internațională	108	10.430	10.538
Total grup		1.963	24.560	26.523
Tipuri speciale	Organizații internaționale inactivate sau desființate	2.292	23.776	26.068

Grup	Tip	Inter-guvernamental	Non-guvernamental	Total
<i>Tipuri speciale</i>	Organisme recent apărute, dar neconfirmate încă	64	261	325
	Organisme subsidiare și interne aparținând altor organisme interne	558	1.429	1987
	Ordine religioase, fraternități și institute seculare	0	901	901
	Serii de conferințe autonome (fără secretariat)	133	582	715
	Tratate și acorduri multilaterale	2.340	0	2.340
Total grup		5.387	26.949	32.336
TOTAL		7.350	51.509	58.859

Figura nr. 3: Numărul organizațiilor internaționale din lume, în anii 2005-2006, pe tipuri¹⁷

Între acestea, organizațiile internaționale de securitate pot fi găsite în majoritatea categoriilor de mai sus, după cum am arătat la subpunctul „1.1.1. Apariția organizațiilor internaționale. Definiție și tipologie”.

Pentru a delimita cele mai importante organizații internaționale de securitate, pot fi stabiliți prin convenție următorii cinci indicatori principali, aleși în funcție de elementele de bază ale unei organizații de acest tip:

¹⁷ Uniunea Asociațiilor Internaționale, *Yearbook of International Organizations*, 2006, <http://www.uia.org>.

- elemente ce reflectă existența obiectivă a organizației:
  - scop declarat în sfera securității;
  - arie de acoperire;
  - număr de membri;
- elemente ce reflectă forța de impunere pe plan internațional a organizației:
  - numărul marilor actori ai lumii (Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța, China, Japonia, India, Brazilia, Rusia¹⁸) care sunt membri ai respectivei organizații;
  - numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (durata de peste șase luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei.

De asemenea, mai pot fi introduși în analiză și următorii indicatori: buget, numărul personalului angajat, numărul acordurilor și tratatelor de cooperare cu alte state și organizații internaționale etc.

Urmărind acești indicatori, observăm că „ierarhia” organizațiilor internaționale de securitate există la nivelul cunoașterii comune are un puternic substrat științific. Astfel este confirmat faptul că ONU, NATO, UE și OSCE reprezintă cele mai importante organizații internaționale de securitate (Figura nr. 4):

Nr. crt.	Denumirea consacrată a organizației internaționale de securitate	Existența obiectivă a organizației			Forța de impunere pe plan internațional a organizației	
		Scop declarat în sfera securității	Aria de acoperire	Numărul de membri	Numărul marilor actori ai lumii	Numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (2006-2007)
0	1	2	3	4	5	6
1	ONU	Da	Global	192	9	15
2	NATO	Da	Spațiul euro-atlantic	26	4	7
3	UE	Da	Spațiul european	27	3	6

¹⁸ Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

0	1	2	3	4	5	6
4	OSCE	Da	Spațiul euro-atlantic	55	4	6 (componentă militară redusă)
5	CSI	Da	Spațiul euro-asiatic	10	1	0
6	GUAM	Da	Spațiul euro-asiatic	4	0	0
7	Organizația pentru Cooperare de la Shanghai	Da	Spațiul central-asiatic	6	2	0
8	ASEAN	Da	Spațiul sud-est asiatic	10	0	0

Figura nr. 4: Cele mai importante organizații internaționale de securitate/ cu componentă de securitate și unele cu importanță medie, în funcție de cei patru principali indicatori ai importanței acestora¹⁹

Se observă că doar primele patru organizații răspund la cele cinci criterii principale stabilite prin convenție, acestea fiind *cele mai importante organizații internaționale de securitate*. Celelalte patru, alese pentru analiză datorită ariei mari de acoperire, nu răspund la criteriile referitoare la forța de impunere pe plan internațional a organizației, ceea ce le face *organizații internaționale de securitate de importanță secundară*.

Este evident că această metodă pentru determinarea celor mai importante organizații internaționale de securitate suportă îmbunătățiri, însă analiza perspectivelor de evoluție ale acestora nu poate fi realizată fără o minimă delimitare a organizațiilor al căror viitor este important pentru sistemul mondial, întrucât numărul total al acestora este mult prea ridicat.

¹⁹ Sursele datelor din tabel: <http://www.un.org>, <http://www.nato.int>, <http://europa.eu>, <http://www.osce.org>, <http://www.cisstat.com>, <http://www.guam.org>, <http://www.sectesco.org>, <http://www.aseansec.org>.

1.3. Principalele organizații internaționale de securitate: rațiuni pentru creare, activitate trecută și prezentă

1.3.1. Organizația Națiunilor Unite (ONU)

Înființată la 26 iunie 1945 și devenită efectivă la 24 octombrie 1945, Organizația Națiunilor Unite și-a stabilit ca principal scop menținerea păcii și securității internaționale și promovarea cooperării economice, sociale, culturale și umanitare.

În ceea ce privește *pacea și securitatea internațională*, de la crearea sa, ONU a fost adesea chemată să prevină disputele ce s-ar fi putut transforma în conflicte armate, să convingă părțile opozante să folosească masa de discuții, și nu forța armată, sau să ajute la restabilirea păcii în cazul declanșării vreunui conflict. În cursul anilor '90, au apărut schimbări majore în pattern-urile conflictului, peste 90% dintre conflicte desfășurându-se în interiorul statelor, și nu între ele. Din acest motiv, ONU a reconstruit o nouă gamă de instrumente, accentuând prevenirea conflictelor, adaptând continuu operațiunile de menținere a păcii, implicând organizațiile internaționale și întărind construirea păcii post-conflictuale. Confruntat cu conflicte caracterizate de violență etnică (în Somalia, Ruanda și fosta Iugoslavie), Consiliul de Securitate al ONU a renunțat la desfășurarea operațiunilor între anii 1995 și 1997, însă crizele profunde din Congo, Africa Centrală, Timorul de Est, Kosovo, Sierra Leone și Etiopia-Eritreea au determinat, în ultimii ani, reluarea misiunilor de menținere a păcii. Experiența anilor trecuți a făcut ca ONU să se concentreze mai mult ca niciodată pe construirea păcii și pe sprijinirea structurilor ce o vor consolida. Tot această experiență a arătat că menținerea păcii, în sensul evitării conflictului militar, nu este suficientă pentru stabilirea unei păci sigure; o asemenea securitate poate fi realizată numai prin ajutorul acordat țărilor pentru a favoriza dezvoltarea economică, justiția socială, protecția drepturilor omului, buna guvernare și desfășurare a procesului democratic.

O altă coordonată importantă a activității ONU este *susținerea dezvoltării economice și sociale* a statelor lumii. Deși aproape toți indivizii umani asociază această organizație cu problemele păcii și securității, ONU se ghidează după următorul principiu: *pacea și securitatea durabile sunt posibile numai dacă este asigurată*

bunăstarea economică și socială a oamenilor din toată lumea. Multe dintre transformările economice și sociale globale din ultimele cinci decenii au fost semnificativ influențate de activitatea ONU, ce și-a asumat rolul de centru mondial pentru construirea încrederii și a stabilit prioritățile și scopurile cooperării internaționale pentru a asista țările în tranziție și a dezvolta un mediu economic global de susținere.

În același timp, fiecare agenție ONU este implicată într-o anumită măsură în *protecția drepturilor omului*. În timp, ONU a extins gradual legea, pentru a cuprinde standardele specifice femeilor, copiilor, persoanelor cu handicap, minorităților, muncitorilor emigranți și altor grupuri vulnerabile, acum protejate de practicile discriminatorii. Acțiunile ONU în sprijinul drepturilor omului se înscriu în zona campaniilor educaționale și a programelor naționale de instruire și consultanță tehnică.

În ultimul deceniu, războaiele civile au devenit o cauză centrală a situațiilor de criză și, de când a coordonat pentru prima dată *operațiunile de asistență umanitară* în Europa după cel de-al Doilea Război Mondial, ONU a fost însărcinată de comunitatea internațională *să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om* ce depășesc capacitatea autorităților naționale. Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați oferă protecție internațională și asistență pentru peste 22 de milioane de refugiați, în timp ce Programul Mondial pentru Hrană furnizează o treime din asistența de urgență. De asemenea, ONU încearcă și *reducerea vulnerabilității țărilor la dezastre*, prin Programul pentru Dezvoltare, ce acționează pe două fronturi: pe de o parte, asistența imediată acordată victimelor, iar pe de altă parte, strategiile de prevenire a apariției urgențelor. Strategiile de prevenire a conflictelor și dezastrelor se adresează cauzelor de bază ale războiului într-o manieră comprehensivă. Ele favorizează securitatea, creșterea economică, guvernarea democratică și respectul pentru drepturile omului – ceea ce rămâne cea mai bună protecție împotriva dezastrelor naturale sau provocate de om.

1.3.2. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO)

Necesitatea stabilirii unei forme instituționalizate de cooperare între state s-a făcut puternic simțită mai ales în perioada 1945-1949, când, deși țările din Europa Occidentală și-au diminuat sistemele de

apărare, conform înțelegerilor din timpul celui de-al doilea Război Mondial, URSS-ul ducea o politică expansionistă și nu dădea nici un semn că ar intenționa să reducă puterea forțelor sale armate. În plus, impunerea unor regimuri nedemocratice, mai ales, în centrul și estul Europei, amenințările la adresa suveranității Norvegiei, Greciei și Turciei, blocada Berlinului, ca și violarea drepturilor și libertăților omului în multe dintre țările lumii au constituit un motiv întemeiat pentru luarea unor decizii în acest sens. Prin *Tratatul Atlanticului de Nord* (1949) este creată o asocieră de state suverane, o alianță de apărare colectivă. NATO, construită pe baza acestui Tratat, este o organizație interguvernamentală ai cărei membri își păstrează integral suveranitatea și independența și care oferă un forum de consultare asupra problemelor politice și militare, dar și non-militare ce pot afecta securitatea statelor membre. NATO este o alianță politică și de apărare: capacitatea sa de apărare are drept scop descurajarea agresiunii sau oricărei alte forme de presiune, iar dispozitivul său militar se bazează pe principiul că țările membre trebuie să mențină colectiv o apărare adecvată pentru descurajarea agresiunii și pentru a-și păstra integritatea teritorială și a restabili pacea. Pentru realizarea politicii de securitate și de păstrare a ordinii la nivel internațional, au fost stabilite următoarele mijloace principale:

- menținerea unui potențial militar suficient pentru a preveni războiul și pentru a asigura o apărare eficientă;
- o capacitate globală de a gestiona crize ce pun în pericol securitatea membrilor Alianței;
- promovarea activă a dialogului cu alte țări;
- o înțelegere a securității europene în termenii cooperării, mai ales pentru a face să avanseze tratativele legate de controlul armamentelor și dezarmarea.

La sfârșitul Războiului Rece, a devenit evident că, deși nu mai exista pericolul unei invazii militare la scară largă, s-au dezvoltat noi riscuri legate de posibila instabilitate a anumitor părți ale Europei. Statele membre NATO au înțeles că evoluțiile militare și non-militare în afara zonei Alianței ar putea afecta puternic securitatea acesteia și a regiunii transatlantice. NATO a trebuit să se centreze pe noi riscuri la adresa stabilității, precum tensiunile etnice și religioase, instabilitatea politică, fragilitatea economică, dezastrele ecologice și proliferarea armelor de distrugere în masă. O privire de ansamblu

asupra securității euro-atlantice și posibilitatea ca NATO să o realizeze și să o apere au fost incluse în Noul Concept Strategic al Alianței din 1991. NATO a început, într-o anumită măsură, să se axeze pe problematica cooperării, managementului crizelor și a prevenirii conflictelor.

Sprijinul NATO pentru coordonarea, dar și coordonarea însăși, a organizațiilor internaționale a fost întotdeauna o funcție prioritară a existenței sale. În timpul Războiului Rece, NATO a acționat, în primul rând, ca o organizație de apărare colectivă, centrată pe Articolul 5 al Tratatului de la Washington. În același timp, NATO nu a fost preocupată de acțiunile non-Art. 5, precum menținerea păcii.

În 1994, NATO a folosit forța militară, pentru prima dată în istoria sa, nu pentru realizarea apărării colective, ci în sprijinul forțelor ONU în Bosnia-Herțegovina. Aceasta, împreună cu desfășurarea ulterioară a IFOR, a semnalat un moment de cumpănă. În următorii cinci ani, politica sa de menținere a păcii a fost revizuită de două ori pentru a deveni practicabilă și pentru a ține cont de învățămintele din Bosnia-Herțegovina și Kosovo. Momente semnificative le oferă și participarea sa la ISAF în Afganistan sau cooperarea mai strânsă cu UE, pe baza aranjamentelor Berlin Plus, sau cu statele Europei, Caucazului și Asiei Centrale, ale Dialogului Mediteranean, Orientului Mijlociu lărgit (misiunea de formare din Irak sau Inițiativa de Cooperare de la Istanbul), ori acțiunile de parteneriat contra terorismului (PAP-T), însă și preocupările transformatoriale post-Riga.

1.3.3. Uniunea Europeană (UE)

Momentul care marchează punctul de pornire al procesului de unificare a Europei este semnarea la 18 aprilie 1951 a Tratatului de Constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului, al cărui scop era acela de dezvoltare a zonelor de liber schimb și a piețelor comune ale țărilor semnatare: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg și Olanda. Urmează constituirea unor noi comunități europene, economică și de apărare, iar procesul culminează cu semnarea Tratatului de la Maastricht (1992), care marchează trecerea de la cooperare economică, în contextul unei piețe unice, la realizarea unei integrări instituționale pluridimensionale. Tratatul privind

Uniunea Europeană formulează o serie de obiective, prin îndeplinirea cărora urmează să se atingă un nou stadiu de integrare.

Încă din 1950, Comunitatea Europeană a dezvoltat legături economice puternice între statele membre și cu restul lumii. Creșterea economică din anii '90 a permis Uniunii Europene să atingă un nivel foarte înalt de integrare economică, dezvoltând relații de schimb semnificative cu numeroase țări și regiuni.

Dezvoltarea economică a Uniunii a fost acompaniată de contribuții substanțiale, către alte țări și regiuni, în ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare și reconstrucție și asistența umanitară. Comunitatea Europeană și țările membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile de ajutor internațional umanitar și pentru dezvoltare, o treime din ajutorul global pentru Orientul Mijlociu, aproximativ 60% din fondurile pentru Rusia și fostele țări URSS și 40% din efortul de reconstrucție al Bosniei-Herțegovina.

Pe lângă aspectul economic al ajutorului, este foarte important și cel politic, concretizat în: contribuția la menținerea păcii, folosind forța militară acolo unde este nevoie, și promovarea cooperării internaționale, a democrației și a drepturilor omului. Principalele cauze ale evoluției politice în aceste sensuri trebuie căutate în evenimentele de la sfârșitul anilor '80 ce au alterat forma Europei și a restului lumii, producând o schimbare majoră a intereselor strategice. Deși dezintegrarea URSS-ului și sfârșitul Războiului Rece au eliminat pericolul unui atac masiv în Europa, situația din fosta Iugoslavie ne-a făcut mult mai conștienți de ceea ce înseamnă existența unui conflict major în vecinătate. Analiza acestor evenimente a dus la identificarea pericolului reprezentat de conflictele regionale atât pentru țările vecine, cât și pentru securitatea și stabilitatea internațională, pericol ce a înlocuit în mare măsură riscul de agresiune teritorială înțeles în mod tradițional. Mai mult, Uniunea trebuie să prevină și să întâmpine amenințări variate, precum proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de arme, contrabanda cu materiale nucleare, fundamentalismul și extremismul. Nevoile de apărare ale Europei s-au schimbat și UE a decis să-și asume responsabilitatea pentru propria securitate, considerând că este capabilă să acționeze independent nu numai în managementul crizelor, dar și în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare.

În acest context, liderii Uniunii Europene sunt toți de acord că UE trebuie să aibă capacitatea unor acțiuni autonome, dublate de forțe militare credibile, astfel încât să poată răspunde crizelor internaționale. Încă din octombrie 1970, statele membre au decis că este nevoie să coopereze între ele în ceea ce privește principalele politici internaționale. În 1986, Actul Unic European a instituționalizat această cooperare interguvernamentală, fără a-i schimba natura sau metodologia. În schimb, la Maastricht, membrii UE au integrat în Tratat obiectivul unei *politici externe comune*, care, din 1993, a permis Uniunii să-și facă vocea auzită pe scena internațională, exprimându-și poziția în legătură cu conflictele armate, drepturile umane și alte principii și valori universale. Prevederile *Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC)* au fost revizuite prin Tratatul de la Amsterdam (1 mai 1999), în sensul îmbunătățirii eficienței și profilului politicii externe a Uniunii. Tratatul prevedea ca organizația să aplice o *politică de securitate comună* care ar acoperi toate problemele legate de securitate, inclusiv formularea graduală a unei *politici comune de apărare – Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)*, ca parte a PESC. Următorul Consiliu European (1999) a plasat managementul crizelor în centrul procesului de întărire a politicii europene de securitate și a declarat ca importante și misiunile umanitare și de salvare, precum și stabilirea și menținerea păcii. Fiecare Consiliu ce a urmat (Helsinki, Feira, Nisa etc.) a încercat să crească importanța existenței capacității Uniunii de a acționa autonom în managementul internațional al crizelor, acolo unde NATO nu este deja angajat, în conformitate cu principiile Cartei ONU și cu prerogativele prevăzute de Consiliul de Securitate al ONU.

1.3.4. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a apărut în anii '70, inițial sub numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), ce a funcționat ca un proces de conferințe și reuniuni periodice. Evoluțiile pe planul securității europene apărute în anii '90 au impus schimbări fundamentale atât în ceea ce privește structura și caracterul instituțional al procesului început odată cu semnarea Actului Final de la Helsinki (1975), cât și în rolul acestuia. Conferința la nivel înalt de la Budapesta (1994) a

hotărât adoptarea denumirii de Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). În prezent, OSCE cuprinde 55 de state din zona ce se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada și toate republicile din fosta URSS.

Asemeni altor structuri de securitate regională, OSCE a cunoscut transformări substanțiale, ca urmare a faptului că a devenit tot mai evident că nici o instituție europeană nu-și poate asuma de una singură gestionarea întregului complex de probleme cu care se confruntă continentul. În etapa actuală, OSCE încă se mai află în faza de definire a instituției *identității de securitate europeană*, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcțional, normativ și operațional. În această privință, avantajele OSCE rezidă în:

- abordarea atotcuprinzătoare a securității (militară, politică, economică și umană);
- participarea, pe bază de egalitate, a tuturor țărilor membre;
- principii, norme și valori comune;
- instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul diplomației preventive.

Pe baza acestor elemente, OSCE acționează în sensul: consolidării valorilor comune și al asistării statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept; prevenirii conflictelor locale, al restaurării păcii în zona de tensiune; al eliminării unor deficite reale și perceptibile de securitate și al evitării creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, obiectiv ce se realizează prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare.

Capitolul 2

VIITORUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE DE SECURITATE

2.1. ONU

ONU, ca organizație mondială, are șansa de a deveni în viitor o instituție internațională de securitate eficientă, în măsura în care va persista în reformă, în care vor fi investite în ea mijloacele necesare dar se vor face și investiții în schimbare, așa cum se arată în Raportul secretarului general al ONU din 7 martie 2006, intitulat „Investind în Națiunile Unite: pentru o organizație mai puternică oriunde în lume”. La o dezvoltare în continuare a misiunilor operaționale de menținere a păcii (15 în 2006, plus Misiunea Integrată a Națiunilor Unite în Timorul de Est- UNMIT), fondurile alocate ONU trebuie să fie sporite corespunzător. Mai mult chiar: diversificarea spectaculară a activităților organizației repune în chestiune atât structura, sistemele, documentele, cât și tradițiile sale.

Perspectiva organizației internaționale de securitate numărul unu este deosebită, privită prin prisma capitalului său uman. Acesta va avea noi competențe, sporite, și un profesionalism real, va urma un parcurs profesional mai diversificat. Structurile departamentale ale ONU vor fi reorganizate, iar capacitatea de gestionare a cadrelor întărită. În perimetrul reformei și al conduitei acționale viitoare, putem înscrie și activitatea Grupului de înalt nivel asupra coerenței sistemului Națiunilor Unite, format de secretarul general în 16 februarie 2006, cu scopul de a explora mijloacele de îmbunătățire a coerenței și eficacității activităților sistemului ONU în lume, în domeniile dezvoltării, ajutorului umanitar și mediului, toate cu impact asupra securității naționale, regionale și mondiale. Acest grup va pune bazele unei restructurări fundamentale a activităților operaționale ale Națiunilor Unite, pretutindeni în lume.

Schimbările viitoare se vor susține pe un sprijin politic și financiar consistent al statelor membre, mai ales al statelor dezvoltate, dar și pe calitățile individuale ale noului secretar general. La 60 de ani de la crearea sa, ONU necesită, mai mult ca oricând, o reformare profundă a structurilor și acțiunilor sale, pentru a se adapta

pe deplin realităților lumii actuale, a sprijini statele sărace, a apăra securitatea colectivă și drepturile omului.

În viziunea organizației asupra securității colective în secolul XXI, transformarea ONU într-un instrument eficient pentru prevenirea conflictelor va necesita stabilirea anumitor priorități politice și instituționale, ca: prevenirea terorismului, combaterea proliferării armelor nucleare, chimice și biologice, reducerea riscului de război, folosirea forței în anumite condiții stabilite de Consiliul de Securitate etc.

Există mai multă încredere în definitivarea reformei Consiliului de Securitate²⁰ și sporirea, prin aceasta, a legitimității și eficacității sale. Problema este dacă marile puteri membre vor accepta sau nu, în final, extinderea sa numerică, intrarea unor noi state în componența acestuia, fapt ce ar moderniza și democratiza una din cele mai importante structuri ale organizației, însă ar slăbi pârghia prin care membrii actuali își apără propriile interese. Or, o mai bună reprezentativitate ar permite să se evite dublul standard în deciziile și măsurile de retorsiune.

Un rol mai consistent ar putea juca prima organizație mondială, dacă ar adopta principiul responsabilității protejării populațiilor contra genocidului, crimelor de război, purificării etnice și crimelor contra umanității și, atunci când guvernele nu sunt dispuse sau nu sunt în măsură să o facă, ar uza la nevoie de forță. Totuși, acest principiu nu trebuie să însemne o porțiță de acceptare a intervenționismului interesat, de invadare a unui teritoriu străin, fără mandat ONU, motivată de „responsabilitatea de a proteja populația” respectivă.

În spațiul dens al crizelor internaționale și în condițiile perpetuării unilateralismului, sistemul Națiunilor Unite va continua să se afle în criză, dacă nu i se va trasa o perspectivă nouă, mult mai pragmatică, asupra construcției păcii, cu accentul principal pe prevenirea conflictelor, lupta împotriva sărăciei și inegalităților sociale, apărarea drepturilor individuale și colective, un nou raport între pace și democrație, ca și o nouă viziune asupra violenței,

---

²⁰ Marie BOETON, *ONU: l'impossible reforme*, în capitolul La réforme du Conseil de sécurité, din *Politis* de joi, 22 septembrie 2005, la <http://www.politis.fr/article1456.html>.

formelor de opresiune, teroare și rezistență, a condițiilor de monopol al violenței²¹.

O asemenea perspectivă se va sprijini mai ales pe instituțiile puternic democratizate ale ONU, pe transparența, controlul și participarea tuturor statelor la decizii, ca fundament necesar al funcționării acestor instituții. Iar aceasta, se consideră, va impune crearea unui Consiliu de Securitate economic și social, instituție ce va armoniza la nivel mondial problematica domeniilor menționate, dar și asigurarea independenței financiare reale a instituțiilor internaționale, reînnoirea Cartei ONU – reforme de fond²², care ar implica pe larg, în transformarea ONU, statele membre, opinia publică, coalitiile, alianțele, mișcarea altermondialistă.

Se speră, în prezent, că deciziile Summit-ului mondial din 2005 asupra reformei ONU vor fi îndeplinite, ceea ce va face ca, nu foarte târziu în timp, organizația mondială să se revitalizeze, să funcționeze la noi parametri, superiori. Totodată, și deficitul democratic al ONU va fi înlăturat, cred federaliștii europeni, prin crearea unei Adunări Parlamentare a Organizației Națiunilor, ce va asocia la funcționarea organizației societatea civilă mondială.

O revitalizare reală a ONU depinde însă și de ceea ce propune fostul său secretar general, Kofi Annan, în informarea „Un concept mai amplu de libertate”: recomandări care să ajute la apărarea instituțiilor organizației – „libertate pentru a trăi fără mizerie”, „libertate pentru a trăi fără teroare” și „libertate pentru a trăi cu demnitate” - optimizând capacitățile statelor membre în a respecta și promova dezvoltarea, securitatea și drepturile omului, democrația și statul de drept.

2.2. NATO

O previzionare corectă a viitorilor 10 – 15 ani ai organizației euro-atlantice realizează Directiva politică globală adoptată de șefii de stat și de guvern ai celor 26 de state membre, la Summit-ul NATO

²¹ Gustave MASSIAH, *La reforme de l'ONU et le mouvement altermondialiste*, 15 martie 2005, în <http://www.reseau-ipam.org/article.php?id-article=465>.

²² Ibidem, p. 21. Asupra reformei instituțiilor ONU, a se vedea și site-ul Consiliului de Securitate, ca și *L'Afrique et la reforme des Nations Unies*, de D. Lecoutre, Le Monde Diplomatique, în <http://www.monde-diplomatique.fr/2005/07/LECOUTRE/12441>.

din noiembrie 2006, de la Riga²³, care conturează reperetele strategice ale transformării sale militare de perspectivă.

Studiind cu atenție orientările în materie de capacități ale Alianței, limitele în care se execută transformarea organizației, a mijloacelor și capacităților sale, restructurarea planificării apărării, se poate concluziona că documentul respectiv impulsionează și dă o orientare mai pregnantă programului de transformare a NATO, ce a fost lansat la Praga, în 2002.

Analiza pe care, uzând de probabilități, o întreprinde noua Directivă politică globală²⁴ asupra viitorului mediu de securitate așază transformarea NATO în următorii 10 -15 ani pe primul loc în preocupările oficialilor. Opțiunea respectivă se sprijină pe argumente care cuprind:

- complexitatea mediului în schimbare;
  - extensia în viitor a terorismului și a armelor de distrugere în masă la nivel mondial;
  - instabilitatea generată de statele eșuate sau în curs de eșuare;
  - crizele și conflictele regionale, cauzele și efectele lor;
  - răspândirea din ce în ce mai mare a armamentului convențional sofisticat;
  - folosirea greșită a tehnologiilor emergente;
  - influențarea negativă a fluxului de resurse vitale, considerată a fi unul din principalele riscuri și provocări probabile la adresa Alianței în această perioadă.
- În perimetrul capacităților, se proiectează ca linii directoare:
- nevoia de agilitate și suplețe, pentru a înlătura pericolele complexe și imprevizibile ce pot să survină departe de frontierele statelor membre și după un scurt preaviz;
  - aranjamente eficiente pentru împărțirea surselor de informații și

²³ *Comprehensive Political Guidance*, document de la care se așteaptă, potrivit motivației deciziei de inițiere a sa, luată la Summit-ul NATO de la Istanbul, din 23 iunie 2004, să vină „în sprijinul conceptului strategic pentru ansamblul problemelor de capacități, discipline de planificare și activități de învățământ ale Alianței, care răspund nevoilor Alianței în forțe interoperabile și desfășurabile, capabile de a duce operații majore, ca și operații de mai mică anvergură, concomitent, dacă e necesar, și de a opera într-un mediu de securitate complex”.

²⁴ *Directive politique globale entérinée par les chefs d'État et de gouvernement de l'OTAN*, Riga, Letonia, 29 nov. 2006, <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129f.htm>.

a informațiilor;

- capacitate de a lansa și purta simultan operații interarme de mare anvergură și operații de mică amploare, pentru apărarea colectivă și răspunsul la crize, pe teritoriul său, la periferie și la distanță strategică;

- capacitate conservată de a duce operații la scară mare și de mare intensitate;

- structură de comandament și control permițând planificarea și ducerea unei campanii cu realizarea unui obiectiv strategic sau operațional, prin combinarea corespunzătoare a elementelor aeriene, terestre și maritime;

- forțe structurate, echipate, dotate și antrenate pentru operații expediționare;

- nevoia de a avea suficiente forțe terestre în întregime desfășurabile și sustenabile, ca și elemente aeriene și maritime corespunzătoare, precum și o angajare suficientă a resurselor, cu creșterea investițiilor în capacități esențiale.

Viitoarele forțe NATO vor trebui să dețină un set de capacități și aptitudini importante care să le permită: ducerea unor operații expediționare interarme multinaționale departe de teritoriul național, pe perioade prelungite, cu un sprijin redus sau nul din partea țării-gază²⁵.

Ca proces complex, multidirecțional, strict necesar, transformarea va asigura conservarea capacității NATO de a îndeplini un evantai complet de misiuni, de la cele de înaltă la cele de joasă intensitate, concentrându-se asupra operațiilor cele mai probabile, răspunzând nevoilor operaționale actuale și viitoare și fiind capabilă să execute operațiile cele mai pretențioase.

Pe de altă parte, liderii Alianței, analizând viitorul acesteia, apreciază că organizația euro-atlantică trebuie să se afirme mai degrabă ca instanță ce permite schimbul de vederi asupra amenințărilor și provocărilor viitoare, decât ca instrument de constituire a forțelor.

---

²⁵ *Global NATO: Overdue or Overstretch?* Speech by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer, at the SDA Conference, Brussels, 6 November 2006, în <http://nids.hq.nato.int/docu/speech/2006/s061106a.htm>.

2.3. Uniunea Europeană

Perspectiva UE, ca organizație de valoare globală, economică și de securitate, care a suscitât ample dezbateri în cadrul instituțiilor comunitare și în rândul opiniei publice, după votul negativ din 2005 al Franței și Olandei la proiectul de Constituție, se construiește pe terenul accidentat al realităților lumii globalizate. Acest edificiu necesită, ca atare, eforturi comune, corente și perseverente, pe multiple planuri.

Mai întâi, dacă luăm ca reper Tratatul Constituțional, putem estima că, în viitor, UE va proceda, în sfera securității, la:

- dezvoltarea activității Agenției europene de apărare, prin creșterea numărului de proiecte comune;

- crearea unui serviciu european de acțiune externă, care să facă mai eficiente și coerente activitățile organizației în domeniu;

- crearea unui post de ministru al afacerilor externe al UE, care să reprezinte mai bine, pe plan internațional, politica externă și de securitate comună (PESC);

- extinderea misiunilor politicii europene de apărare;

- stabilirea principiului asistenței între statele membre (în special în cazul atacului terorist);

- sporirea posibilității de angajare a cooperărilor consolidate.

În sfera prevenirii conflictelor, UE va realiza, estimăm:

- o amplificare a coordonării în domeniu cu ONU, NATO, OSCE, Consiliul Europei;

- o creștere a rolului său, prin folosirea mai bună a instrumentelor civile, militare și politice în prevenirea conflictelor;

- intervenția mai rapidă în cazul unor crize, pentru a pune capăt escaladării conflictelor sau a furniza o prezență stabilizantă în activitățile politice, economice și de dezvoltare din zonele respective;

- integrarea deplină a prevenirii conflictelor în politicile și instrumentele comunitare;

- perfecționarea aspectelor care vizează mecanismul reacției rapide;

- intensificarea cooperării internaționale pentru gestionarea crizelor;

- creșterea rolului planificării globale, al reformei sectorului de securitate și al mobilizării, dezarmării și reintegrării²⁶.

---

²⁶ Vezi, pentru aceasta, *Le rôle de l'UE dans la prévention des conflits*, notă de sinteză asupra lucrărilor reuniunii parlamentare „L'avenir de l'Europe: de la réflexion à l'action”.

O perspectivă foarte bună va cunoaște politica europeană de vecinătate, în cadrul căreia UE lărgită va consolida prosperitatea și securitatea statelor de la granițele sale, atât în Est (cu Rusia, Ucraina, Moldova și Belarus), cât și în Sud (cu statele mediteraneene), întărindu-și astfel propria securitate. Se estimează că acordurile semnate cu acestea în domeniile comerțului, cooperării politice, protecției mediului și colaborării științifice și culturale vor ajuta la fortificarea gestiunii frontierelor, la blocarea imigrației clandestine, a traficului de droguri și ființe umane etc.

În context, este de așteptat ca acțiunile noii forțe de intervenție rapidă la frontiere, propusă să fie creată în primul semestru al anului 2007, prin decizia din 15 decembrie 2006, pentru a ajuta statele din sudul Europei să facă față valurilor de imigranți provenind din Africa de Nord și de Vest (de cinci ori mai mulți în anul trecut, decât în 2005), să asigure în viitor o gestionare mai bună a granițelor exterioare ale UE.

Viitorul misiunilor internaționale ale UE este foarte promițător, dacă luăm în calcul finalizarea de către organizație, în 2006, a primei operații de gestionare a crizelor (inițiată în 2003) în contextul PESC, Misiunea polițienească în Bosnia și Herțegovina – EUPM, ca și a altor cinci misiuni: EUPAT (Echipa polițienească de consultanță a UE în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), EUSEC (Misiunea UE de reformare a sectorului de securitate în Republica Democratică Congo), EUPOL Kinshasa (Misiunea polițienească a UE în Kinshasa), EUBAM Rafah (Misiunea UE de Asistență la graniță în punctul de trecere Rafah, în Teritoriile Palestiniene) și EUJUST-Lex (Misiunea integrată a UE pentru un stat de drept în Irak). La acestea pot fi adăugate alte șase misiuni – patru ce au fost continuate și două inițiate anul trecut: Eufor – ALTHEA (Operația militară a UE în Bosnia și Herțegovina), ce continuă misiunea SFOR; AMIS II (Asistența acordată de către UE Acordului umanitar de încetare a focului de la N'djamena, Sudan), acțiune de sprijin, cu componentă militară și civilă; EUPOL COPPS (Misiunea polițienească a UE în Teritoriile Palestiniene), preconizată a se încheia în 2009 și AMM (Misiunea de monitorizare a Aceh), ce monitorizează implementarea

---

4-5 decembrie 2006, Bruxelles, la adresa <http://www.futureofeuropa.eu/parl/europa.eu/future/webdav/site/event2/shared/import/Home/BackgroundNote3/PreventionFR.pdf>.

Acordului de pace dintre guvernul indonezian și Mișcarea Aceh, respectiv: Forțele destinate sprijinului misiunii ONU (MONUC) pe timpul alegerilor din R. D. Congo, din luna iunie 2006 – EUFOR (Forța UE în Republica Democrată Congo) și Echipa de planificare a unei potențiale operații UE de gestionare a crizelor în Kosovo – EUPT (Echipa UE de planificare)²⁷.

Se poate conta pe o și mai bună participare cu trupe a UE la operații de gestionare a crizelor, în condițiile în care va fi încheiată, în acest an și în cei următori, constituirea, potrivit programului, a grupărilor tactice de luptă, compuse din militari ai unei sau mai multor națiuni. Un impact puternic va avea și decizia Comitetului Militar din ianuarie a.c., prin care se dorește creșterea numărului și importanței misiunilor de securitate ale Uniunii, reorganizarea misiunii din Bosnia (reducerea de la 6500 la 2500 a numărului de militari), cu divizarea în unități mai mici, denumite echipe de observare și legătură, ce vor staționa aici (transformare ce va începe în a doua parte a anului), ca și asigurarea echipamentului necesar grupărilor de luptă cu reacție rapidă pentru acțiunile „air and maritime lift“, ce sunt considerate punctele slabe ale UE în domeniul gestionării crizelor și misiunilor de pace din afara teritoriului acesteia. În plus, este foarte promițătoare și decizia lansării unui program de cercetare pe 7 ani, în valoare de 1,4 miliarde euro, pentru dezvoltarea tehnologiilor necesare asigurării „homeland security“.

Estimăm că vor fi întărite, în continuare, relațiile transatlantice ale UE cu SUA și Canada, apropierea de China, Japonia, India, Coreea de Sud, dar și relațiile partenoriale cu statele Americii Latine, cu comunitatea andină și cu America Centrală, dar și parteneriatul cu Africa, în lupta cu seceta și deșertificarea, cu SIDA și maladiile transmisibile, pentru securitatea alimentară și drepturile omului, democrație, ca și lupta cu terorismul.

UE va avea, credem, un rol securitar internațional și mai mare, pe măsura statutului său economic, relația sa individuală înnoită cu cei 78 parteneri din Africa, Caraibe și Pacific (Grupul ACP) în sfera comerțului și ajutorului pentru dezvoltare rămânând un model de asistență a țărilor bogate în favoarea celor sărace.

---

²⁷ Surse: http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=268&lang=EN&mode=g; <http://www.mapn.ro>.

Analiza arată că politica UE în sprijinul populațiilor mai puțin avansate economic va reduce sursele de vulnerabilitate ale acestora: proasta alimentație și aprovizionare cu apă, lipsa accesului la educație, nevoile de sănătate, minusurile din infrastructură și mediu, urmările catastrofelor naturale sau induse de om și ale conflictelor sângeroase etc. De altfel, susținerea cu putere a obiectivelor de dezvoltare stabilite de Națiunile Unite în septembrie 2000, la Summit-ul Mileniului, va face ca UE să consolideze nu numai securitatea continentului, ci și a lumii.

Cât privește extinderea UE, statele membre apreciază că noua opțiune, pentru o integrare graduală a Turciei, va duce la aplicarea în viitor a concepției unei integrări europene pe niveluri diferențiate, ce ar putea servi fondării unei adeziuni dinamice pe niveluri multiple, fără a provoca colapsul instituțional²⁸.

Se consideră că o asemenea strategie va veni în sprijinul securității europene, iar în cazul Turciei va crește influența politică – prin aplicarea PESC și PESD – în Orientul Mijlociu, în problemele kurdă, a crizei din Irak, a luptei cu terorismul internațional și a resurselor de petrol din Golf și Marea Caspică. În același timp, va reduce substanțial costurile necesare unei integrări depline în Uniune și va da răgazul necesar unei întăriri a instituțiilor.

Blocajele provocate de Rusia în aprovizionarea cu energie a Europei au grăbit luarea unei decizii comunitare privind garantarea securității energetice pe termen lung, prin: ameliorarea cooperării cu principalele țări producătoare, consumatoare și de tranzit; realizarea unei piețe interne de energie interconectate, transparente și nediscriminatorii, dotate cu reguli armonizate; întărirea cooperării pentru a face față situațiilor de urgență, ca în cazul perturbării aprovizionărilor; extinderea principiilor care reglează piața internă de energie la țările vecine, în cadrul tratatului instituind Comunitatea energiei și a politicii europene de vecinătate; dezvoltarea surselor de energie interne, surse regenerabile, ca și a noilor tehnologii ale domeniului.

---

²⁸ Camal KARAKAS, *UE – Turcia: l'hypothèse de l'intégration graduelle*, în *Politique Etrangere*, Heft 70, Nr. 3/2006, s. 663-673, la adresa <http://www.abhaber.com>.

2.4. OSCE

Adaptată mai bine la provocările de perspectivă, OSCE va ajuta statele în soluționarea problemelor cu care se confruntă - de securitate, economice și politico-militare -, își va spori corespunzător activitatea din domeniul buneii guvernări și al drepturilor omului. Strategia OSCE cu privire la amenințările la adresa securității și stabilității în secolul XXI, adoptată la Reuniunea ministerială de la Maastricht din 2003, încă în actualitate, va coagula mai mult preocupările statelor participante în a înlătura „consecințele destabilizatoare ale dezvoltărilor ce intervin în dimensiunile politico-militară, economică, ecologică și umană, decât cele care derivă dintr-un conflict armat major”²⁹.

În condițiile în care reformele și democratizarea statelor din estul spațiului OSCE nu vor căpăta un ritm mai alert, aceasta ar putea da naștere la noi pericole, riscuri și amenințări la adresa securității regiunii, la noi crize și conflicte, la noi elemente de tensiune și insecuritate. O mai mare implicare a organizației va fi, în acest caz, extrem de necesară, în special pe dimensiunea dezarmării, controlului armamentelor și măsurilor de încredere și securitate, a găsirii unor soluții prin mijloace coordonate politic de către toate statele OSCE, așa cum prevede Carta Europeană a Securității, adoptată la Istanbul, în 1999.

Probabil că organizația va fi, în continuare, tributară lipsei unor mecanisme de implementare a deciziilor proprii și, de asemenea, dependentă de interesele diverselor state membre, care ar putea să-i blocheze unele acțiuni, ar putea să o facă să aibă un rol mai redus sau chiar limitat în prevenirea unor conflicte. Ea însă trebuie să-și afirme pe mai departe rolul în: promovarea normelor democratice, monitorizarea alegerilor, facilitarea dialogului între diferitele comunități etnice sau religioase, reforma sistemului educațional, elaborarea unor măsuri de întărire a securității și încrederii între părțile implicate în conflict, elaborarea recomandărilor pentru detensionarea relațiilor dintre diverse comunități etc.

Organizația va necesita să aducă mai prompt la cunoștința comunității internaționale aspectele ce afectează securitatea

---

²⁹ The OSCE Strategy to Address Threats to Security and Stability in the Twenty-First Century, adopted at the 2003 Maastricht Ministerial Meeting.

regională, iar în spațiul de acțiune comun cu alte organizații internaționale de securitate, ca NATO sau UE, să nu se suprapună cu acestea, ci să-și concentreze eforturile doar asupra unei probleme, cooperând cu acestea în anumite zone de interes, în lupta contra terorismului, pentru protecția minorităților și împotriva traficului de ființe umane, elemente generatoare de conflicte în spațiul OSCE.

Chestiunile complexe ale securității incumbă o angajare fermă a structurilor OSCE în tratarea multilaterală a securității (militară, politică, economică și umană), atragerea la aceste eforturi a tuturor statelor, aplicarea consecventă a principiilor, normelor, valorilor și standardelor comune, ca și a unor instrumente, mecanisme și experiență unică în domeniul diplomației preventive.

Și pe viitor, aportul OSCE va depinde decisiv de dinamismul său, bazat pe angajarea membrilor-cheie în implementarea politicilor stabilite și sporirea capacității de aplicare a deciziilor la nivelul organizației, pe armonizarea acțiunilor proprii cu cele ale NATO, pornind de la măsurile specifice asumate de aceasta.

Președinția (spaniolă) din 2007 a OSCE are posibilitatea să sporească eficiența activității acesteia, acționând în cadrul unui sistem multilateral de structuri de securitate, alături de ONU, NATO și UE, optimizând cooperarea, ameliorând funcționalitatea și adecvând cadrul normativ la realități. Este o condiție imperativă pentru a putea atinge obiectivele prioritare ale noii președinții a organizației: întărirea luptei cu terorismul și pentru mediu, combaterea amenințărilor numeroase din mediul de securitate, gestionarea conflictelor înghețate din Caucaz și Moldova, ca și consolidarea democrației, fără de care „proiectul Europa ar fi incomplet“.

Escalada conflictelor din 2006, apreciază unii analiști³⁰, demonstrează slăbiciunile funcționării organizației. Or, soluționarea conflictelor înghețate depinde în mai mare parte de voința actorilor implicați de a găsi un compromis.

---

³⁰ Vezi *Bilan critique de la Présidence belge de l'OSCE – Coalition des ONG*, la adresa <http://209.85.129.104/search?q=cache:WnQIKA09f98J:storage.paxchristi.net/EUR22F06.pdf>, p. 6.

În noile moduri de guvernare și cooperare ale lumii globalizate, din secolul XXI, OSCE va trebui să-și găsească un loc al său, care să-i permită să-și aducă o contribuție reală, să-și conserve existența, serios șubrezită în ultimii ani, și să-și ocupe un loc mai vizibil în rândul instituțiilor internaționale de securitate.

2.5. Organizații internaționale de securitate de importanță secundară

Organizațiile internaționale de importanță secundară sunt acele organizații care, conform metodei propuse în primul capitol al acestui studiu, nu răspund la toate criteriile de analiză. În subcapitolul 1.2. am arătat că organizații precum Comunitatea Statelor Independente (CSI), GUAM, Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (OCS) și Asociația Națiunilor Sud-Est Asiatice (ASEAN) nu îndeplinesc în totalitate cele cinci condiții principale pentru a intra în categoria „principale organizații internaționale de securitate”. Deși toate cele patru organizații au scop declarat în sfera securității și acoperă o arie geografică vastă, ele nu au un număr mare de membri, printre aceștia nu sunt așa-numiți „mari actori ai lumii” și nu desfășoară misiuni de pace pe termen lung. Astfel, putem conveni să le numim, pe cele menționate și pe cele similare lor, „organizații internaționale de securitate de importanță secundară”.

Chiar dacă existența organizațiilor de acest tip nu este determinantă pentru evoluția sistemului mondial, ea este foarte importantă pe plan regional, uneori cu repercusiuni asupra comportamentului actorilor la nivel global. Din acest motiv, considerăm că este necesară o analiză succintă a viitorului câtorva dintre organizațiile internaționale de securitate de acest tip, precum cele amintite anterior.

2.5.1. Comunitatea Statelor Independente (CSI)

Inițial având 12 state semnatare³¹, CSI a înregistrat în ultimii doi ani două „pierderi” ce indică starea prezentă: retragerea Turkmenistanului în august 2005 din postura de membru în cea de

---

³¹ Comunitatea Statelor Independente a fost creată la 21 decembrie 1991 de 11 state semnatare: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan, Kyrgyzstan, Rusia, Tadjikistan, Ucraina, Uzbekistan și Turkmenistan. În anul 1993, s-a alăturat și Georgia.

membru asociat și retragerea Georgiei din Consiliul Miniștrilor Apărării, în februarie 2006.

Noile caracteristici ale mediului de securitate de la începutul de secol XXI au determinat CSI să reanalizeze statutul și rolul său în cadrul sistemului mondial. Viitorul organizației este, chiar și în prezent, un subiect deosebit de controversat, întrucât opinia generală, susținută prin voci rusești și ucrainene, este că rolul său inițial, de instrument pentru un „divorț civilizat” al fostelor republici sovietice este acum complet inutil, fiind nevoie de o organizație care să acorde atenție exclusiv integrării economice, fără a interfera cu politica statelor membre.

Așadar, viitorul CSI rămâne incert.

Cu toate că specialiștii în relații internaționale au afirmat că summit-ul din 2005, din Rusia (Kazan, august 2005), va și ultimul pentru organizație, în anul 2006 s-a încercat o revenire în forță, prin declararea acestuia drept „anul CSI” și lansarea Uniunii Vamale, formată inițial din Rusia, Belarus și Kazahstan.

În ciuda acestor încercări de refacere a imaginii organizației, nici una dintre încercările sale de extindere nu a fost încununată de succes. Realizarea Uniunii Vamale nu înseamnă în mod necesar că Spațiul Economic Comun va fi realizat în curând, mai ales că Ucraina a refuzat semnarea documentelor de aderare. În ceea ce privește Tratatul de Securitate Colectivă, deși a fost extins și redenumit Organizația Tratatului pentru Securitate Colectivă (octombrie 2002), activitatea s-a limitat la câteva exerciții militare.

Lovitura cea mai grea pentru viitorul CSI este dată de posibila continuare a proceselor de extindere a NATO și UE. Consiliul Nord-Atlantic a făcut deja pași importanți în această direcție: a aprobat primul Plan individual de acțiune pentru parteneriat cu Republica Moldova, a oferit Georgiei un Parteneriat intensificat și a lansat un Dialog intensificat cu Ucraina.

Se observă că tendința statelor membre este de a se orienta spre un viitor european și euro-atlantic, ridicându-se astfel mari semne de întrebare asupra capacității Rusiei de a menține un grad de coeziune înalt în regiune, situație ce este în detrimentul Comunității.

2.5.2. GUAM

GUAM³², în formă inițială, a fost creată pentru a contracara într-o oarecare măsură influența Rusiei în regiune. Deși la un moment dat organizația părea că stagnează, ultimii ani au fost marcați de unele semne de revitalizare: a fost adoptată Declarația Comună „În numele democrației, stabilității și dezvoltării”, prin care este confirmată decizia statelor membre de a contribui împreună la susținerea păcii și stabilității, prin dezvoltarea cooperării politice și militare și a operațiilor de pace; a fost modificată structura sa, fiind create trei comitete specializate ale Adunării Parlamentare (Comitetul pentru probleme politice și juridice, Comitetul pentru probleme economice și comerciale și Comitetul pentru știință, cultură și educație), și, nu în ultimul rând, a fost anunțată intenția de a crea forțe proprii de menținere a păcii.

Un pas decisiv în sensul reafirmării organizației pe plan internațional este redenumirea sa drept „GUAM – Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică” (Kiev, mai 2006). Noua misiune informală se referă la transformarea organizației într-o anticameră la NATO și UE, toate statele componente declarând că principalul lor obiectiv este constituit de integrarea euro-atlantică. Totuși, trebuie subliniat faptul că nici unul dintre statele membre nu dorește ca organizația să se substituie Comunității Statelor Independente și nici să fie îndreptată împotriva acesteia, mai ales că toate patru dețin și statutul de membru al CSI.

Rolul real al GUAM în regiune și chiar în lume este însă mult mai important decât au declarat membrii săi. Organizația are importanță strategică atât pentru securitatea transportului de gaze și țiței dinspre regiunea Mării Caspice și a Asiei Centrale spre Occident, cât și pentru transformarea Mării Negre într-o zonă de stabilitate. Viitorul organizației depinde preponderent de orientarea sa spre aceste scopuri, corelat cu crearea unei strategii coerente de transformare și întărire a statutului internațional.

---

³² GUAM a fost creată, la 10 octombrie 1997, de către Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova. În 1999, Uzbekistan s-a alăturat acestei organizații, însă numai pentru șase ani, deoarece în 2005 a decis să se retragă.

2.5.3. Organizația pentru Cooperare de la Shanghai (OCS)

Organizația pentru Cooperare de la Shanghai³³ își are originea în Grupul Shanghai-Cinci, fiind, în opinia multor analiști, destinată contracarării influenței NATO. Principalul scop al OCS vizează securitatea statelor membre și a spațiului central-asiatic, adesea descris ca fiind caracterizat de terorism, separatism și extremism.

Chiar dacă prezența organizației în regiune nu poate fi considerată puternică, există indicatori că ea va crește.

În primul rând este vorba despre creșterea numărului statelor ce i s-au alăturat în ultimii ani ca observatori: Mongolia (2004), Iran (2005), Pakistan (2005) și India (2005). Primele trei țări au optat deja pentru statutul de membru deplin al OCS, sperând că organizația se va extinde în curând. Acest lucru este dificil, întrucât nu există deocamdată un mecanism clar de lărgire. Totuși, deoarece este nevoie de accentuarea statutului OCS în regiune, soluția ar putea fi extinderea rolului statelor cu statut de observator.

În al doilea rând, se poate vorbi despre o puternică tendință de militarizare a organizației, concretizată în sporirea investițiilor în forțele armate și creșterea numărului exercițiilor militare întrunite, având drept principală motivație lupta împotriva terorismului islamist. Un astfel de exercițiu este deja planificat să se desfășoare în 2007 lângă Munții Ural, cu participarea forțelor aeriene ale Rusiei și Chinei și cu folosirea armamentului de precizie ghidat³⁴. Aceste exerciții pot fi considerate și o „desfășurare de forțe” pentru a demonstra Statelor Unite ale Americii că nu sunt singura putere militară prezentă în regiune, deși organizația nu a reușit să influențeze retragerea forțelor militare americane din Afganistan, Irak și Uzbekistan.

Aceste tendințe reflectă trei dinamici diferite: relațiile dintre Rusia și China, noua prezență americană în regiune și amenințarea terorismului islamist. Moscova și Beijingul doresc extinderea și întărirea organizației pentru a putea controla evoluția politică și economică a regiunii, în special în contextul creșterii în amploare a

³³ Organizația pentru Cooperare de la Shanghai a luat naștere la 14 iunie 2001, prin aderarea Uzbekistanului la grupul Shanghai-Cinci (26 aprilie 1996, componență: Kazahstan, China, Kyrgyzstan, Rusia, Tadjikistan) și redenumirea acestuia.

³⁴ http://news.xinhuanet.com/english/2006-04/26/content_4476403.htm.

violențelor și terorismului islamist. Totuși, prezența americană în regiune subliniază slăbiciunea OCS, reușind să îndepărteze statele central-asiatice de Moscova și Beijing.

Așadar, variabila-cheie pentru viitorul OCS este reprezentată de forma și rolul prezenței americane în Afganistan, după ce acest conflict se va stinge. Dacă SUA se vor retrage, relațiile ruso-chineze se vor dezvolta, iar amenințarea islamistă, probabil manipulată de liderii regionali, va determina statele central-asiatice să mențină relații strânse cu Rusia și China. Dacă SUA vor păstra o prezență puternică în regiune și vor demonstra că o vor proteja în fața amenințării islamiste, atunci este posibil ca sfera de influență a Rusiei și Chinei să se reducă dramatic, astfel fiind pus sub semnul întrebării și viitorul OCS.

2.5.4. Asociația Națiunilor Sud-Est Asiatice (ASEAN)

Dintre cele patru organizații selecționate pentru analiză în categoria „organizațiile internaționale de importanță secundară”, ASEAN³⁵ are cea mai slab dezvoltată componentă de securitate, în special securitate militară, deși unul dintre scopurile creării sale este promovarea păcii și stabilității regionale³⁶. Componenta de securitate a ASEAN se referă la o securitate comprehensivă, în care accentul este pus pe dimensiunea nonmilitară, în special pe securitatea umană. În ceea ce privește dimensiunea militară a securității, subiectele centrale de dezbatere sunt terorismul și criminalitatea transnațională, însă acțiunile în sensul prevenirii acestor două fenomene nu sunt consistente.

Viitorul ASEAN va putea fi la fel de plin de succes dacă organizația își va dezvolta componenta de cooperare și va da curs cererii Timorului de Est de a deveni membru (și-a depus candidatura în anul 2006 și va fi supus unui proces de accesare de 5 ani), incluzând această țară în zona de solidaritate deja creată, concomitent cu atragerea Australiei, care și-a manifestat interesul pentru o

³⁵ ASEAN a fost creată la 8 august 1967, pe bazele Asociației Asiei de Sud-Est, formată din Filipine, Malaysia și Thailanda, cărora li s-au alăturat Indonezia și Singapore. Mai târziu, organizația s-a extins, prin aderarea următoarelor state: Brunei (1984), Vietnam (1995), Laos (1997), Myanmar (1997) și Cambodgia (1999).

³⁶ *Declarația ASEAN*, 8 august 1967, Bangkok, <http://www.aseansec.org/1212.htm>.

posibilă candidatură. De asemenea, întrucât țările membre nu dispun de capacități militare deosebite, este importantă dezvoltarea componentei de securitate umană, ca element-cheie al promovării scopurilor ASEAN stabilite prin Declarația de la Bangkok.

Se observă că aceste organizații internaționale de securitate de importanță secundară dețin un rol decisiv pentru menținerea păcii și stabilității în regiunile în care activează. Ca și în cazul celor mai importante organizații prezentate în cel de-al doilea capitol al studiului, viitorul lor depinde în mare măsură atât de dezvoltarea cooperării, în toate dimensiunile securității, în cadrul și în afara organizației, cât și de extinderea lor, astfel încât să dispună în permanență de noi resurse ce vor fi alocate problemelor ce apar, menținând gradul de coeziune la un nivel acceptabil.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

- Organizațiile internaționale de securitate promovează dialogul de securitate și gestionarea crizelor, creează sisteme de cooperare militară bazate pe constrângeri reciproce sau pe capacități comune pentru misiuni de pace, aplică standarde democratice și respectă drepturile omului, promovează securitatea prin mecanisme economice și nu numai, dar și prin abordări cooperative ale riscurilor și provocărilor, inclusiv terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă.

- Pentru delimitarea științifică a celor mai importante organizații internaționale de securitate, considerăm că pot fi stabiliți ca indicatori principali: scopul declarat, aria de acoperire, numărul de membri, cel de mari actori ai lumii membri ai respectivei organizații, numărul misiunilor de pace pe termen mediu și lung (peste 6 luni) în care organizația este implicată în momentul realizării analizei, dar și bugetul, numărul personalului angajat, numărul acordurilor și tratatelor de cooperare cu alte state și organizații internaționale.

- Ca organizație internațională de securitate principală, ONU a construit o nouă gamă de instrumente pentru prevenirea conflictelor, a susținut și susține dezvoltarea economică și socială a statelor lumii, se implică în protecția drepturilor omului, încearcă să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om, să reducă vulnerabilitatea țărilor la dezastre. Eficientizarea viitoare a ONU ține de profunzimea reformării structurilor și acțiunilor sale, de perspectiva nouă pe care va și o traseze în construcția păcii, cu accentul pe prevenirea conflictelor, lupta cu sărăcia și inegalitățile sociale, apărarea drepturilor individuale și colective, optimizarea capacităților statelor de a respecta și promova dezvoltarea, securitatea și drepturile omului, democrația și statul de drept.

- Axată mai activ pe problematica cooperării, managementului crizelor și a prevenirii conflictelor, NATO desfășoară azi misiuni out of area, se preocupă de acțiuni non-Art.5, sprijină alte organizații internaționale (ONU, UE) în misiuni de pace și stabilitate, dar și suportă o transformare și adaptare continuă la exigențele noului mediu de securitate. Viitorul organizației depinde decisiv de

conservarea, prin transformare, a capacității sale de a îndeplini un evantai complet de misiuni și afirmarea ca instanță a schimbului de vederi asupra amenințărilor și provocărilor viitoare și mai puțin ca instrument de constituire a forțelor.

- Dezvoltându-și capacitatea de a acționa autonom, UE se implică în managementul instituțional al crizelor, în prevenirea conflictelor, reconstrucție și stabilizare. Perspectiva sa pozitivă contează pe capacitatea de a crește numărul și importanța misiunilor de securitate, de a realiza o integrare europeană pe niveluri diferențiate, a lansa o nouă politică de vecinătate cu vecinii răsăriteni, a-și asigura securitatea energetică și a adopta Constituția europeană.

- OSCE acționează pentru consolidarea valorilor comune și asistarea statelor membre în edificarea unor societăți democratice bazate pe statul de drept, prevenirea conflictelor, restaurarea păcii în zona de tensiune, eliminarea unor deficite de securitate și evitarea creării de noi diviziuni politice, economice sau sociale, prin promovarea unui sistem de securitate prin cooperare. OSCE are un viitor real în implicarea sa activă în sistemul multilateral de structuri de securitate, în optimizarea cooperării, ameliorarea funcționalității și sporirea eficacității structurilor sale, în echilibrarea mai eficientă a dimensiunilor politico-militare, economice și umane, adecvarea cadrului normativ la realități, prin sporirea legitimității sale bazate pe asumarea de noi responsabilități.

- Viitorul organizațiilor de securitate de importanță secundară rămâne incert, din cauza extinderii continue a NATO și UE (cazul CSI), se sprijină pe modul în care se va orienta spre noi scopuri, își va crea o strategie coerentă de transformare și întărire a statutului internațional (exemplul GUAM), este în creștere datorită extinderii numerice, militarizării sale, dar își păstrează o doză de incertitudine, depinzând de evoluția prezenței americane în regiune (vezi Organizația de Cooperare de la Shanghai) și se prevede a fi de succes, dacă organizația își dezvoltă componenta de cooperare și cea de securitate, care acum implică doar securitatea umană (ASEAN).

- Adâncirea cercetării domeniului instituțiilor internaționale de securitate face necesară continuarea studiului perspectivei în evoluția acestora, prin elaborarea de noi lucrări și aprofundarea tematicii în cadrul diverselor forme moderne de învățământ superior.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 12.04.2007

Hârtie: A3
Coli tipar: 3

Format: A5
Coli editură: 1,5

Lucrarea conține 48 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

100/826/07

C.260/2007